

ВІДДІЛ ОСВІТИ
МЕЛІТОПОЛЬСЬКОЇ РАЙОННОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник відділу освіти
Мелітопольської РДА ЗО

Т.М. Безбородих

Навчальна програма з позапідкільної освіти
гуманітарного напрямку
«Культура мови та спілкування».

Укладач:

Фільчагова Ольга Михайлівна,
керівник гуртка Будинку дитячої та
юнацької творчості
Мелітопольської районної ради
Запорізької області

2015 рік

Укладач:

Фільчагова Ольга Михайлівна – керівник гуртка Будинку дитячої та юнацької творчості Мелітопольської районної ради Запорізької області.

Рецензент:

Фесенко О.М. – вчитель української мови та літератури Новомиколаївської ЗШ І-ІІІ ст., спеціаліст вищої категорії, «старший учитель».

СХВАЛЕНО

Протокол засідання
педагогічної ради Будинку дитячої
та юнацької творчості
Мелітопольської районної ради
Запорізької області

09.04.2015 № 2

ПОГОДЖЕНО

Голова
науково-методичної ради
відділу освіти Мелітопольської
районної державної адміністрації
Запорізької області

Машинська М. Є. Карташова
24.03.2015 № 1

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Художня література, театральне мистецтво, мистецтво читця є джерелами збагачення національної культури.

Для виразності, дієвості художнього слова на сцені потрібні артистична обдарованість, досконале оволодіння професійною, живою, майстерністю володіння словом. Сценічна мова впливає на слухачів правдою думок, щирістю переживань, внутрішнім відчуттям.

Заняття оволодіння сценічною мовою, художнім словом, культурою мови та спілкування повинні стати складовою часткою творчого й професійного виховання, активним стимулом розвитку естетичної, творчої індивідуальності дитини.

Навчальна програма «Культура мови та спілкування» розроблена на основі Навчальної програми з основ культури мовлення (автори Кисель О.В., Катрич О.В.), рекомендованої Міністерством освіти і науки України (лист МОН України від 11.11.2014 № 1/11-17867), з урахуванням Методичних рекомендацій щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти (лист ПТЗО № 14.1/10-1685 від 05.06.13 року).

Програма гуртка «Культура мови та спілкування» зорієнтована на дітей молодшого, середнього та старшого шкільного віку.

Актуальність програми полягає в поєднанні норм літературного мовлення (орфоепія) з мовним етикетом, елементами риторики, стилістики, техніки мови. Також передбачені заняття з розвитку творчого уявлення дітей з елементами акторської майстерності, формування культурного сприйняття навколишнього світу.

Програмою передбачені теоретичні та практичні заняття.

Відпрацювання практичного матеріалу проходить в ігрових формах: заняттях на етюдах, грі у запропонованих обставинах тощо.

Програма розрахована на 3 роки навчання 1 рік початкового та 2 роки основного рівнів.

Заняття проводяться 1 раз на тиждень по 2 години. Всього 72 години на рік.

У гуртку діти навчаються:

- удосконалювати свою мову згідно з вимогами культури мовлення;
- узагальнювати відомості про ту чи іншу якість мови;
- аналізувати мову дикторів радіо, телебачення, однокласників, а також власне мовлення;
- аналізувати та редагувати тексти з порушенням культури мови;
- використовувати норми мовного етикету згідно з ситуаціями;

- виразно, чітко, грамотно читати;
- володіти технікою мови;

4

- володіти нормами літературного мовлення;
- володіти елементами риторики, навичками спілкування.

Навчально – тематичним планом передбачені індивідуальні заняття. Їх мета:

- збагатити творчу фантазію дитини;
- навчити працювати у підтексті;
- навчити працювати над твором, визначати тему, основну думку твору, логічні зв'язки, наголос, паузи;
- працювати над створенням внутрішнього образу твору.

У кінці першого року навчання діти оволодіють технікою мови, культурою мовної поведінки. Після другого і третього року – діти розкуті, емоційні, готові для концертної діяльності для участі у фестивалях, конкурсах читців.

Наприкінці навчального року проводяться підсумкові заняття у вигляді конкурсу читців, зустрічей з дикторами, режисерами, журналістами радіо, телебачення.

Початковий рівень, перший рік навчання

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		Теоретичних	Практичних	Усього
1.	Вступне заняття. Техніка безпеки.	2	-	2
2.	Культура мови, спілкування. Риторика	6	10	16
3.	Техніка мовлення. Акторська майстерність.	4	12	16
4.	Логічне читання (пауза, наголос), підтекст	4	12	16
5.	Культура мовної поведінки. Етикет та мова	10	10	20
6.	Підсумкове заняття	-	2	2
	Разом	26	46	72

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття (2 год.)

Мета та завдання роботи творчого колективу. Правила поведінки у гуртку та правила техніки безпеки.

2. Культура мови та спілкування. Риторика (16 год.)

Теоретична частина. Види спілкування: контактне та дистанційне, телефонна розмова листування; безпосередня звичайна розмова, бесіда, доповідь; опосередковане (передача інформації по радіо, телебаченню); усне та письмове, діалогічне та монологічне.

Усна та письмова мова, їх особливості. Поняття про монолог та діалог.

Основні критерії культури мови – грамотність, змістовність, багатство, виразність.

Практична частина. Риторика. Розмови. Тембри. Міміка. Жести. Інтонація. Рима. Опорні слова. Пояснювання незнайомих слів. Побудова тексту. Вибір звернення. Складання оповідання.

3. Техніка мовлення. Акторська майстерність (16 год.)

Теоретична частина. Поняття про дихання, голос, дикцію, артикуляцію, норми літературного мовлення, норми наголосу, скоромовки, чистомовки.

Практична частина. Дихання. Голос. Дикція. Артикуляція.

Норми російського літературного мовлення (орфоепія).

Норми українського літературного мовлення (орфоепія).

Норми наголосу (акцентологія).

Скоромовки на підтекст. Чистомовки на підтекст. Етюди на творче уявлення. Етюди з елементами гри на розвиток акторської майстерності.

4. Логічне читання (пауза, наголос), підтекст (16 год.)

Теоретична частина. Розгляд понять: «пауза», «наголос», «підтекст»

Практична частина. Наголос, його типи. Особливості словесного наголосу в українській мові. Його найважливіші функції. Наголошування загальноновживаних слів, відхилення від літературної норми в акцентуванні слів. Пауза.

Правильна вимова слів. Подолання відхилень від літературної норми у вимові.

Робота у підтексті, визначення основної думки твору, логічних зв'язків, пауз, наголосів. Робота над створенням внутрішнього образу твору.

5. Культура мовної поведінки. Етикет та мова (20 год.)

Теоретична частина. Мовний етикет та ввічливість. Поняття про адресанта та адресата.

Вживання мовного етикету спілкування. Засоби звернення до знайомого та незнайомого адресата (в українській та російській мовах). Форми привітання, побажання, вибачення, вдячності, схвалення співчуття, прохання.

7. Підсумкове заняття (2 год.)

Конкурс читців, зустріч з дикторами радіо, відомими артистами тощо.

Основний рівень, перший рік навчання

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		Теоретичних	Практичних	Усього
1.	Вступне заняття	2	-	2
2.	Основні види висловлення. Риторика	14	14	28
3.	Робота з творами різних жанрів.	2	6	8
4.	Техніка мовлення. Орфоепія (російська, українська)	8	24	32
5.	Підсумкове заняття	-	2	2
	Разом	28	44	72

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття (2 год.)

Мета та завдання роботи творчого колективу. Правила поведінки у гуртку та правила техніки безпеки.

2. Основні види висловлювання. Риторика (28 год.)

Теоретична частина. Поняття про текст. Його особливості та структура. Засоби зв'язку речень у тексті. Опис, розповідь, міркування як типи мовлення. Короткий переказ. Усне висловлювання.

Стиль промови: нейтральний, високий, розмовний. Тема та основна думка вірша, байки, казки. Дискусія, суперечка. Вираження згоди, незгоди, заперечення, сумніву, точки зору. Ввічливі відмовлення.

Практична частина. Складання письмового опису, розповіді, міркувань на задану тему. Складання усного короткого переказу тексту, висловлювання. Визначення теми та основної думки вірша, байки, казки. Складання ввічливих відмовлень.

3. Робота з творами різних жанрів (8 год.).

Теоретична частина. Вивчення понять: «репертуар», «фольклор», «щедрівка», «колядка», «веснянка», «байка» та «казка».

8

Практична частина. Робота над репертуаром (російською та українською мовами). Робота над українським фольклором (щедрівки, колядки, веснянки). Робота над байкою, казкою (українська і російська література).

4. Техніка мовлення. Орфоепія (російська, українська) (32 год.)

Теоретична частина. Розгляд понять: «дихання», «голос», «дикція», «артикуляція», «скоромовки», «чистомовки», «підтекст», «орфоепія», «логічне читання», «пауза», «наголос».

Практична частина. Вправи на вироблення правильного дихання, дикції, артикуляції. Постановка голосу. Вправи на читання скоромовок, чистомовок. Визначення підтексту. Вивчення правил орфоепії, норм російського та українського мовлення. Логічне читання, пауза, наголос.

5. Підсумкове заняття. Конкурс читців (2 год.)

Конкурс читців, зустріч з письменниками рідного краю.

Основний рівень, другий рік навчання

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Розділ, тема	Кількість годин		
		Теоретичних	Практичних	Усього
1.	Вступне заняття	2	-	2
2.	Основи акторської майстерності	10	18	28
3.	Робота з творами різних жанрів.	2	6	8
4.	Основи техніки мови	4	14	18
5.	Основи художнього читання	2	12	14
6.	Підсумкове заняття	-	2	2
	Всього	18	54	72

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття (2 год.)

Мета та завдання роботи творчого колективу. Правила поведінки у гуртку та правила техніки безпеки.

2. Основи акторської майстерності (28 год.)

Теоретична частина. Знайомство з поняттям «акторська виразність» (характер, характерність, перевтілення). Сценічні засоби вираження характеру героя. Побудова взаємодій з партнером. Прояв характеру персонажа в логіці і особливостях мови. Характер і характерність.

Практична частина. Побудова взаємодій з партнером. Етюди із завданням (параметри спілкування). Етюди із застосуванням знань технології дії для створення характерного образу. Представлення встановленого психологічного малюнка ролі.

Практичне вживання законів зорового сприйняття.

3. Робота з творами різних жанрів.

Теоретична частина. Розгляд понять: «репертуар», «привітання» «фольклор», «щедрівка», «колядка», «частівка», «прислів'я», «байка», «казка».

10

Практична частина. Робота над репертуаром. Привітання. Робота над українським та російським фольклором (щедрівки, колядки, частівки, прислів'я). Робота над байкою, казкою (українська та російська література).

4. Основи техніки мови (18 год.)

Теоретична частина. Поняття техніки мови(майстерність публічного виступу, ділового спілкування , правила ораторського мистецтва),основні властивості голосу(сила, висота, благозвучність, польотність, рухливість, тон голосу, дикція).

Практична частина. Робота мовного апарату. Тренування польотності голосу, розширення діапазону голосу, робота над тоном мови, удосконалення рухливості та сили голосу. Авторські слова. Дикція.

4. Основи художнього читання. (14 год.)

Теоретична частина. Художнє читання як засіб дії на слухача. Розгляд понять «монолог», «мелодекламація» та «конференс». Види монологів.

Практична частина. Вибір твору. Ідейно-тематичний розбір твору. Визначення виконавського завдання (надзадачі), обумовленого основною думкою.

Образ виконавця.

Мелодекламація. Вплив музики на виконання.

Монолог. Види монологів. Особливості роботи над монологом. Сатиричні і гумористичні розповіді-монологи. Особливості роботи над ними.

Конференс. Робота з ведучими концертів. Перегляд відеозаписів концертів для практичного знайомства з видами конференсу і виступами артистів розмовного жанру. Робота з виконавцями над творами.

5. Підсумкове заняття. (2 год.)

Конкурс читців.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Учні мають знати:

- норми літературного вимовлення;
- основи мовного етикету, риторики, стилістики, техніки мови;
- правила культури поведінки;
- правила культури мовлення.

Учні мають уміти:

- володіти нормами літературного мовлення;
- аналізувати та редагувати тексти з порушенням культури мовлення;
- використовувати норми мовного етикету згідно з ситуаціями;
- викорінювати діалектні помилки у мові, для свідомого уникнення місцевих слів і виразів;
- відбирати правильні лексичні засоби в оформленні власної думки та створенні милозвучності;
- виразно, чітко, грамотно читати;
- декламувати вірші та прозові уривки на концертному рівні для участі у фестивалях, конкурсах читців, ведучих, дикторів;
- вести невимушену, професійну бесіду з поетами, письменниками, режисерами, журналістами, дикторами радіо, телебачення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вербовская Н.П. Головина О.М., Уранова В.В. Искусство речи. – М., 1977. – 236 с.
2. Вінокур Г.О. Культура мови. – К., 2006. – 83 с.
3. Корицька Г.Р. Мовленнєва діяльність. – Запоріжжя: «Просвіта», 2003. – 127 с.
4. Ладыженская Т.А. Сорокина В.И. Никольская Р.И. Детская риторика 1-2 класс. – М., 1994. – 201 с.
5. Леонарди Е.И. Дикция и орфоэпия. – М., 1981. – 135 с.
6. Ляшко Б. Как надо и не надо говорить в эфире: Учебное пособие. – М.: Институт истории и социальных проблем телевидения, 1990. – 257 с.
7. Палихата Е.Я. Культура діалогічного мовленнєвого спілкування. – Тернопіль: Навчальна книга – «Богдан», 2003. – 103 с.
8. Петрова А.И. Сценическая речь. – М., 1981. – 180 с.
9. Саксаганський П. К. Думки про театр. – К., 1955. – 205 с.
10. Український драматичний театр. – К., 1967. – т.1,2.